

Jaroslav Slezák

Němčičtí muzikanti

V dřívějších dobách měli naši předkové kalendářní rok rozdělený především podle přírodních dějů a hospodářských cyklů. Ve význačné církevní dny a při hodnocení zemědělské úrody se scházeli, aby poděkovali Bohu za zdraví, ochranu a výsledky svého hospodaření. Při těchto příležitostech vyjadřovali svoje pocity především zpěvem a hudbou.

Ve starších dobách, tedy více jak před sto lety, se v okolí Němčiček objevovaly v hudebních kapelách nástroje smyčcové, dechové a dokonce dudy – gajdy. Nebýval tu však velký cimbál, proto snaha o jeho dnešní „znovuzkříšení“ není zcela namístě. Nejčastěji tu byly k našemu překvapení housle. Tak například můj pradědeček (*1851) byl dobrým houslistou a hrával pravidelně na kostelním kůru. Později jeho syn dobře zvládal hru na křídlovku a těsně před první světovou válkou byl členem němčičské kapely, která hrávala při církevních i občanských příležitostech nejen v Němčičkách, ale i v okolních vesnicích. Nebylo zvláštností, že i při tak velkém svátku, jako byly hody, hrála kapela pouze ve složení housle, klarinet a harmonika.

Do druhé třetiny dvacátého století nás vrátí vzpomínky někdejšího kapelníka němčičských muzikantů Josefa Šaláška (1922–2010), který svou kapelu vedl již od roku 1946. Joženovu kapelnictví předcházelo několik let muzicírování, a to v čase druhé světové války, kdy mladí lidé na vesnici neměli jinou zábavu než tu, kterou si připravili sami. Na to, jak hledal se svými kamarády společnou zábavu, Josef Šalášek vzpomínal: *Byli jsme členy němčičského Sokola a hrávali jsme na školním hřišti na Křibě volejbal. Scházívало se nás šest a to stačilo na to, abychom mohli trénovat. Když nám to trochu šlo, jezdili jsme na kolech na volejbalové turnaje po blízkém okolí. Nejčastěji do Šakvic, Rakvic, Kobylí, Bořetic a někdy až do Židlochovic. Hustopeče byly pro nás tehdy zabrané v „rajchu“*,

Němčičtí muzikanti v roce 1912. Známí jsou sedící – zleva Bartoloměj Stávek, který byl za první světové války v ruském zajetí, další dva jsou bratři Schejbalovi, jeden z dolní a druhý z horní kovárny, poslední je František Hrabec (1887–1918), který zahynul tři měsíce před koncem války na italské frontě.

takže tam jsme nemohli. Snad jenom na propustky, ale ty nám na volejbal nedali. Inicátorem sportovního dění, o kterém Josef Šalášek vyprávěl, byl mladý učitel a syn starosty Zdeněk Kopřiva (*1919). Ten dělal klukům kapitána volejbalového družstva a později také kapelníka. O něm se Josef Šalášek zmiňoval s úctou: Zdeněk Kopřiva byl houževnatý a pilný člověk. Jako učitel hrál pěkně na housle a hlavně vytrvale cvičil na pianovou chromatickou harmoniku. Naváděl nás, abychom se každý naučili hrát na nějaký hudební nástroj a založili pak hudební kroužek.

Hoši učitele Kopřivu poslechli a začali chodit na výuku k panu Josefu Fribertovi do Velkých Pavlovic. Jan Vejvančický se učil hrát na trubku, kterou si sám již dříve koupil v Brně, a Josef Šalášek na klarinet, zakoupený od pana Friberta. Po roce pilného cvičení už mohli hrát společně s harmonikou. To bylo v roce 1943. Pak ještě přibrali Františka Bezoušku s trubkou. Ten už jako malý chlapec hrával s kapelou, kterou v roce 1928 v Němčičkách založil mistr kovář Jan Schejbal a řídil ji kapelník František Procházka. Po nějakém čase naučil Josef Šalášek hrát na klarinet kamaráda Františka Prokeše a nakonec za společné peníze koupili ještě buben, který svěřili Oldřichu Kopřivovi. O společných začátcích Josef Šalášek poznamenal: *Hrávali jsme skoro každé trochu příznivé nedělní odpoledne pro svoje potěšení v lese Ochůzky na takovém palouku pod „Pokorovou třešňu“. Byly to skladby, které jsme se naučili při zkouškách. Většinou polky, valčíky a tanga... Jednou za námi přišel pan Ignác Šeda (měl vinný sklep blízko) a chtěl, abychom zahráli také u něho na dvorku. Slíbili jsme mu to na příští neděli. Když jsme pak u něho zahráli, pohostil nás ve sklepe dobrým červeným vínem. Také nám zazpíval jednu starou píseň, kterou prý zpíval už jeho stařeček. Tuto píseň si zpívali naši vinařští předkové, když se sešli ve sklepe:*

Napřed vzdejme chválu hostiteli Pánu,
neboť on nám dává vinohradskou šťávu.
|: Proto, hoši, směle chopte se korbele,
ať se srdce v těle zasměje. :|
Jednou bych chtěl žítí, sklenku v ruce mítí,
hrdlo ovlažítí, čest bych Bohu vzdal,
neb člověk ovíněný s knížetem nemění
a je šťastnější než mnohý král,
neb člověk převíněný v hovado se mění
a je blbější než mnohý chán.
Proto, hoši, vzhůru, zapějme si z kůru,
než se rozejdeme, tak se napijeme,
|: nechť ať v našich hrdlech jen víno klokotá,
než nám zajde slunko života. :|
Sešli jsme se spolu tu u toho stolu,
že se rádi máme, tak si zazpíváme,
|: neboť radost pravá vždycky nám nastává,
když se bratr s bratrem srovnává. :|

*Takže kapela byla na světě. V létě s námi také někdy hrával na housle František Hád-
lík a samozřejmě rád do Němčiček také chodil náš učitel pan Josef Fribert. Ten s námi
hrával na housle nebo na saxofon. Vydrželo nám to do konce války. Protože jsme chtěli
hrát také dechovku, tak jsme zase za pomoci Zdeňka Kopřivy v listopadu roku 1944
přivezli nástroje pro dechovou hudbu z Holešova od firmy Červený. Přes zimu jsme
naučili hrát další chlapce na trubku a tenor. Nová kapela měla složení: dva klarinety,
dvě křídlovky, dvě baskřídlovky (tenory), dvě Es trubky, bas a buben. Zdeněk Kopřiva
hrál asi dva roky tenor, ale potom byl jako mladý učitel umístěn do Opavy, a tak jsme
s ním ztratili kontakt. Nejhorší bylo, že jsme museli ze svého středu zvolit kapelníka. Po
dlouhých diskusích jsem byl navržen já a už jsem se z toho nedostal...*

Němčičská sokolská kapela z roku 1929

Ze života Němčiček – průvod při vinobraní před rokem 1940

Nutno podotknout, že vyprávění Josefa Šaláška se týká období protektorátu, kdy byly všechny taneční zábavy zakázané. To se týkalo samozřejmě i hodů. V roce 1943 první neděli v červenci, na kterou připadají místní hody, hráli němčičtí muzikanti jako každou jinou neděli odpoledne na školním hřišti na Kříbě. Protože to však byla neděle hodová, sešlo se tam mnoho lidí. Muzikanti hráli a mládež zpívala a tančila. Hudba se nesla krajem po okolí, takže se tam po nějaké době objevili také mladí z Horních Bojanovic, z Bořetic i dalších vesnic. Nikdo tehdy tyto hody načerno neudal. Stejně tak tomu bylo i o rok později. Při těchto „černých“ hodech, při kterých hrála Šalášková kapela již v počtu deseti členů, byli dokonce zvoleni stárci a stárky a hody se držely ještě v pondělí, i se zavádkou.

Kapela pokračovala v hraní i po válce. Za připomínku stojí její vystupování na Oblastní výstavě vín 3. března 1947. Jednalo se o jednu z největších akcí svého druhu v regionu. Z výtěžku výstavy mohla obec zaplatit zřízení obecního rozhlasu, což byla tehdy velká vymoženost – do té doby potřebné zprávy občanům oznamoval obecní bubeník. Na výstavu vín vzpomněl Josef Šalášek také v souvislosti s jednou písní: *Na výstavě se zpívala také píseň, kterou složil místní občan František Sladký. Zpívali ji Jožka Sladký a Hynek Hádlík. V ní si vinař stěžuje na těžkou práci vinaře a vinnohradníka, a nejvíce na to, že se musela platit daň pět korun z litru vína! Píseň tu měla velký úspěch a chlapci ji museli několikrát opakovat.*

Třikrát jsem financom psal, že vynášíme hnůj,
vůbec se nehlásili na tento dopis můj.

|: Začalo víno kvasit a já jsem lisoval,
dostal jsem od nich dopis, kolik jsem nasbíral? :|

Co je vám vůbec po tom, vždyť jste nekopali,
ani jste nesbírali, ani nešplíchali,

|: co je vám vůbec po tom, kolik jsem nasbíral,
přijďte vynášet hnůj a já to řeknu vám. :|

Zákon, vinaři, zákon, nedá se nic dělat,
když piješ svoje vínko, pět korun musíš dát.

|: Pět korun z litra daně, to nás tuze tíží,
však možná po dvouletce Štambachr¹ to sníží. :|

Kapelník Šalášek tvrdil, že jeho kapela byla hodně amatérská. Muzikanti nedokázali hrát skladbu z listu, ale ani nacvičené skladby nebyly na vzorné úrovni. Hrávali však často. *Hrávali jsme na různých akcích v naší obci. To bylo bezplatných brigád! Při výročí upálení Mistra Jana Husa, jehož připomínku organizovala Československá církev husitská, hrála naše kapela v čele průvodu krácejícího na horizont katastru ke kapliče U Větráku. Tam jsme po zapálení vatry ještě zahráli píseň Hranice vzplála. Jako registrovaná kapela jsme také museli povinně hrávat na prvního máje, což bylo nejčastěji v Hustopečích, někdy i ve Velkých Pavlovicích. Rovněž jsme hrávali na plesech u nás, někdy i v Horních Bojanovicích a v Boleradicích.*

Na našich hodech v první neděli v červenci jsme poprvé oficiálně hráli v roce 1948. Hrát na němčičských hodech je pro muzikanty velmi náročné. Většinou bývá velké vedro. Zvaní po dědině bývá od deseti do třinácti hodin – a pak zase od patnácti hodin pochody po dědině. To už s námi šli stárci, stárky a chasa až na plac před hospodu, kde se hody až do roku 1959 konávaly. Náročná pro nás byla i tradiční zavádka v pondělí odpoledne. Protože jsme ji neměli v notách a z paměti nám to nešlo, musel jsem si sehnat nějaké podklady a rozepsat je pro dechovku, abychom to pak dobře zvládli.

1 František Štambachr z Velkých Pavlovic byl od roku 1946 poslancem Ústavodárného národního shromáždění za Československou stranu lidovou. V únoru 1948 byl zbaven poslaneckého mandátu, posléze zatčen a odsouzen na 20 let těžkého žaláře. Spisovatel Jaroslav Seifert mu věnoval tyto verše:
Ó Bože, doveď Štambachra nám / nakonec ke svým rajským branám / a zraje jeho choutky lidské, / nalez mu nejdřív pavlovické. / Nepíval bílé, dej mu rudé, / to bílé ať tu pro nás zbudě.

Němčičské hody v šedesátých letech minulého století

Kapela v roce 1972 - hráli v ní muzikanti z Němčiček a Vrbice. V první řadě čtvrtý zleva je Josef Šalášek.

Naše němčičská kapela trvala pod mým vedením asi dvacet let. Pak se začala pomalu rozpadat: někteří chlapci odcházeli na vojnu, další muzikanti to vzdali kvůli zaměstnání. V roce 1966 už byl stav neudržitelný, a tak jsme činnost kapely ukončili. Ještě nějaký čas několik místních muzikantů vypomáhalo kapelám v okolí, především v Kloboukách a na Vrbici. Za těch dvacet let jsem s kapelou zažil mnoho dobrého, veselého i neradostného.

Na Němčičskou kapelu vzpomínal také František Suský (1926–2014), který v ní působil jako bubeník. Muzikanti ho oslovili, když přišli o bubeníka Oldřicha Kopřivu. Ten byl brzy po začátku války nasazen na nucené práce do Německa. Odtud sice utekl a vrátil se do Němčiček, musel se ovšem skrývat. Při tajných hodech na Křibě však s místní kapelou bubnoval, ale jen do chvíle, než spatřil blížícího se četníka. Na nic nečekal, vzal nohy na ramena a utekl do lesa Ochůzky. Jenže buben tím okamžikem osířel. Na to vzpomíná František Suský: *Muzikanti chvíli mudrovali, až mě kdosi zavolal, abych to s tím bubnem zkusil. A tak jsem se stal němčičským muzikantem. Kapela se časem rozrostla a vznikla dechová hudba. V té už jsem byl skutečným muzikantem. Naučil jsem se totiž na trumpetu a na ni jsem s kapelou několik roků hrával.*

Po válce se dostal František do Prahy, kde do nástupu na vojnu pracoval v Občanské tiskárně. Vyprávěl: *Ubytován jsem byl na Anenském náměstí s dalšími sedmi hochy v jedné místnosti. Byla to doba, kdy jsem měl možnost pořádně si prohlédnout Prahu. V tom období jsem se začal učit hrát na křídlovku. V roce 1948 jsem narukoval na vojnu do Popradu v Tatrách. Když objevili, že mám jakési zkušenosti s muzikou, byl jsem hned ustanoven trubačem. Jakmile velitel zjistil, že umím hrát na křídlovku, dal mně opuštěnou, abych si pro ni domů zajel. Tak jsem se během krátké doby dostal do vojenské kapely a s ní už jsem hrál i na přísaze. Tím se pro mě vojna stala přijatelnější. Zatímco druzí kluci tvrdě trénovali na cvičáku, my jsme museli navčičovat především hudební pochody. I to nebylo zrovna jednoduché, protože jsme při tom pochodovali po hodně hrbolatém cvičišti. Naše velitelství se někde na vyšších místech pochválilo s naší hudbou a za krátkou dobu přijel z Prahy kapitán Velen a šest nás vybral pro posádkovou hudbu na letišti v Praze-Kbelích. Tam jsem prožil hodně slavnostních nástupů při vítání různých osobností. Ale hlavně že jsem byl v Praze, kterou jsem z dřívějšíka už znal.*

Zbytek vojny zde František prožil jednak v posádkové hudbě, s níž se po celé republice účastnil mnoha slavnostních přehlídek a jiných akcí, jednak jako letecký mechanik. *Po skončení vojny jsem se vrátil do Němčiček a s místní kapelou vedenou Joženou Šaláškem jsem ještě hodně roků hrával na tu svoji křídlovku.*

Po zániku kapely Josefa Šaláška se kolem roku 1969 v Němčičkách na krátkou dobu objevila místní kapela složená z mladých muzikantů. Tuto kapelu ještě na počátku Josef Šalášek krátce vedl. Hráli například při průvodu Božího těla a také na slavnostech v Tvrdonicích.

Vzpomínky obou němčičských muzikantů pocházejí z dob, kdy byl folklor na vesnici „žit“. Lidová hudba, lidové písničky, ale i kroj a mnohé zvyky byly živou a přirozenou součástí každodennosti. V době našich dvou muzikantů ještě velká část žen i mužů chodila i ve všední dny v pracovní formě selského oblečení a každou neděli a sváteční den na sebe oblékala tradiční sváteční kroj. Tato kultura venkovského člověka měla jeden důležitý rys – byla dlouhodobějšího charakteru, měnila se v souladu se změnami života pomalu, byla trvalejší, nepodléhala příliš módním vlivům. Dnešní uspěchaná doba mnohé změnila a mnohde zcela zpretrhala vazby na kulturu našich předků. Proto jsou tak záslužné snahy folkloristů o obnovu některých jejích projevů.

Fotografie pocházejí z autorova archivu.

Jaroslav Slezák

Němčičky muzicians

The memoirs of two musicians from Němčičky village depict their activities in the local band during the Protectorate period, reflecting on the life and entertainment of the inhabitants of the South Moravian village in this difficult time.